

Nr 101.

Av herr Nylander, om tull å ammoniumsulfat.

Enligt gällande tulltaxas taxenr 203 (stat. nr 505) är den kemiska produkten ammoniumsulfat (svavelsyrad ammoniak) tullfri. På grund av ett helt och hållet förändrat läge på världsmarknaden i fråga om kväveprodukter samt den allmänna ekonomisk-politiska kris, som rubbat förutsättningarna för ett rationellt förlopp av det internationella handelsutbytet, torde emellertid fortsatt tullfrihet för nämnda vara icke längre böra medgivas.

Ammoniumsulfat förbrukas i vårt land huvudsakligen såsom gödselmedel på grund av sin kvävehalt. Den inhemska tillverkningen var länge endast grundad på tillvaratagande av ammoniak såsom biprodukt vid gas- och koksverken. Den syntetiska tillverkningen av kväveföreningar har emellertid även i vårt land åstadkommit en genomgripande förändring härutinnan. Vid sidan av gas- och koksverken har här utvecklats en betydande tillverkning av ammoniumsulfat genom direkt fixering av luftens kväve. Den svenska industri, som upptagit den nya luftkvävetmetoden, är Ljungaverks kemiska fabriker vid Sundsvall. Ammoniumsulfat är en av huvudprodukterna vid denna fabrik och försäljes av fabriken till övervägande del såsom kvävegödselmedel.

I själva verket har det svenska jordbruket i syntetiskt ammoniumsulfat fått ett så effektivt och billigt kvävegödselmedel, som någonsin stått till dess förfogande. Detta gödselmedel tillverkas som sagt inom landet och fabrikationen har utvidgningsmöjligheter i full paritet med en även mycket starkt stegrad konsumtion av kvävegödning. Det i Sverige jämväl tillverkade kalkkvävet, som tekniskt representerar ett äldre skede av luftkvävet fixering (över kalciumkarbid), kompletterar den inhemska produktionen med ett kvävegödselmedel, som vissa jordar kräva.

Den internationella kvävekonventionens upplösning i juli månad 1931 efterföljdes av ett kaotiskt tillstånd i fråga om kväveprodukternas prisförhållande. Ohejdad konkurrens uppstod mellan å ena sidan de sydamerikanska producenterna av chilesalpeter och å andra sidan de efter syntetiska metoder i skilda delar av världen arbetande luftkvävefabrikerna samt även mellan de senare inbördes. Vissa länder med stor kvävetillverkning införde kraftiga import hinder i form av tullar, införsel förbud o. dyl. å kväveprodukter, samtidigt som de tilläto vederbörande inhemska producenter att på sin hemmamarknad uttaga höga inlandspriser. I skydd härav kunde dessa till låga exportpriser, understigande tillverkningskostnaden, med ammoniumsulfat översvämma sådana länder, där tullförhållandena icke lade hinder i vägen för en obegränsad import av denna vara. En oerhört omfattande dumping kom sålunda till stånd, och den uppspirande kväveindustrien i Sverige träffades ytterst hårt av det genom dumpingen framkallade prisfallet.

För att åt landet bevara denna viktiga svenska industri, som saknade möjlighet att — trots en bevisligen god konkurrensförmåga under *likartade* kommersiella förhållanden — motstå verkningarna av utlandets organiserade dumping, hemställde jag i motion nr 171 till första kammaren vid 1932 års riksdag, att ammoniumsulfat skulle åsättas en tull av 5 kronor per 100 kg.

Jag förbisåg därvid ingalunda, att en tull å nämnda för jordbruket viktiga förbrukningsartikel kunde få mindre önskvärda verkningar för den händelse tullen komme att förorsaka en oskäligen stegring av priset å den svenska marknaden. Emellertid är det i detta avseende så lyckligt, att en naturlig prisbegränsning förefinnes, så länge kvävegödselmedlen chilesalpeter och kalksalpeter äro tullfria. Av skäl, som i motionen närmare utvecklades, står priset å ammoniumsulfat i regel i en viss bestämd relation till prisen å nämnda tullfria gödselmedel. Varje försök att höja priset å ammoniumsulfat över denna relationsgräns kan beräknas medföra väsentlig minskning i avsättningen av denna vara.

Bevillningsutskottets majoritet, som dock erkände sagda ohejdade dumpings ogynnsamma verkningar, anförde bl. a. såsom motiv för sin hemställan om avslag å tullmotionerna, att det icke syntes vara lämpligt att för ifrågasvarande ändamål åsätta tull å varan, därför att marknadsförhållandena lätt kunde vid en tidpunkt, som icke låte sig på förhand beräkna, undergå sådana förändringar, att tullen bleve icke blott obehörlig såsom marknadsskydd utan jämväl till skada, i det att densamma kunde möjliggöra en ur allmän synpunkt icke önskvärd prisutveckling beträffande detta för jordbruket viktiga gödselmedel. Utskottets majoritet förklarade vidare, att riksdagen i denna fråga, som berörde det av statsmakterna ännu olösta principiella spørsmålet, huru utländsk dumping å den svenska marknaden skall mötas, icke borde på förslag av enskilda motionärer fatta beslut om en åtgärd sådan som den föreslagna tullen.

Oaktat i saken hörda myndigheter och enskilda näringskorporationer, som representera jordbruksintressena, tillstyrkt ett försök att medelst tullskydd i detta fall hejda dumpingtrycket från utlandet samt en minoritet inom bevillningsutskottet reservationsvis upptagit detta yrkande med precisering till en tullsats å endast 3 kr. för 100 kg under tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 kunde vid föregående riksdag bifall ej vinnas vare sig för motionen eller för annat yrkande å tull för ammoniumsulfat.

Jag vill härtill blott erinra, att det under debatten i riksdagen om mitt förslag av anhängare till majoritetens avslagsyrkande oförbehållsamt erkändes, att mycket starka skäl dock talade för bifall till motionen.

Av en företrädare för utskottsmajoriteten framhölls emellertid bl. a., att alltför kort tid förlupit för att staten borde hjälpa genom en tullförhöjning, men att om det ett annat år verkligen bleve behörligt med en sådan hjälp, så skulle måhända även de, som för det dåvarande yrkat avslag, kunna befinnas villiga att icke längre motsätta sig en tull.

Sedan riksdagen senast hade denna fråga under sin prövning hava för-

hållandena icke förbättrats. Den inhemska kväveindustrien kämpar alltjämt med allvarliga svårigheter.

På grund härav har jag ansett mig böra ånyo anhålla om riksdagens prövning av förslaget att genom en tull å ammoniumsulfat skaffa svenska industrien på området i fråga nödigt stöd i kampen mot en ödeläggande utländsk dumping.

Jag övergår nu till att närmare redogöra för saken, såsom det vid årsskiftet 1932/33 föreligger.

Inledningsvis torde nedanstående uppgifter rörande konsumtionen av och pris i Sverige å de viktigaste kvävegödselmedlen få lämnas.

Konsumtion.

Sveriges konsumtion av kvävegödselmedel under de senaste 6 åren i ton vara och i ton kväve framgår av nedanstående tabeller:

Ton vara:	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Chilesalpeter	27,667	38,998	43,062	37,480	26,776	18,888
Kalksalpeter	37,483	29,527	30,137	29,215	27,103	42,827
Kalkkväve	16,234	16,058	17,018	18,769	14,901	15,666
Ammoniumsulfat	5,764	5,563	9,559	15,771	15,805	¹ 35,650
	87,148	90,146	99,776	101,235	84,085	113,031

Ton kväve:	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Chilesalpeter	4,288	6,045	6,675	5,809	4,150	2,928
Kalksalpeter	5,360	4,222	4,310	4,178	4,201	6,638
Kalkkväve	2,992	2,890	3,063	3,378	2,682	2,909
Ammoniumsulfat	1,199	1,157	1,988	3,280	3,183	7,415
	13,769	14,314	16,036	16,645	14,216	19,890

Kvävepriset.

Konsumtionspriset pr 100 kg vara och pr kg kväve för de olika kvävegödselmedlen *banfritt tariffhamn* år 1913 och de senaste 6 åren framgår av nedanstående tabeller:

Pr 100 kg vara:	1913	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Chilesalpeter	23: —	24: —	21: 50	19: 95	19: 04	19: 04	18: 35
Kalksalpeter	—	22: 25	21: 50	18: 90	18: 10	18: 10	15: 50
Kalkkväve 18 %	21: 60	20: 50	19: 75	19: 50	18: —	² 18: — ³ 16: —	⁴ 15: 25 ⁵ 15: —
Ammoniumsulfat	29: —	25: —	22: —	21: 50	17: —	16: 50	10: —

Pr kg kväve:	1913	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Chilesalpeter	1: 48	1: 55	1: 39	1: 29	1: 23	1: 23	1: 18
Kalksalpeter	—	1: 45	1: 39	1: 22	1: 17	1: 17	1: —
Kalkkväve 18 %	1: 20	1: 14	1: 10	1: 08	1: —	² 1: — ³ —: 89	⁴ —: 85 ⁵ —: 83
Ammoniumsulfat	1: 39	1: 20	1: 06	1: 03	—: 82	—: 79	—: 48

¹ därav inhemska tillverkning 14,000 ton.

² Våren 1931 banfritt tariffhamn.

³ Hösten 1931 banfritt Ljungaverk eller Alby.

⁴ Våren 1932 banfritt Ljungaverk eller Alby.

⁵ Hösten 1932 banfritt Ljungaverk eller Alby.

Det framgår av det ovan anförda, att Sverige genom upptagande av den nya syntetiska kväveindustrien gjort betydande framsteg i riktning mot självförsörjning i fråga om de viktiga kvävegödselmedlen. Men även i andra avseenden har denna nyhet varit av utomordentlig betydelse. Den giver framför allt praktisk möjlighet att inom landet, oberoende av import, tillverka salpetersyra, ett för framställning av moderna sprängämnen och krut alldeles oundgängligt ämne. De under normala förhållanden relativt små kvantiteter kväve, som för sistnämnda ändamål förbrukas inom landet, göra dock att fabrikationen måste ekonomiskt vila på avsättningen av kvävegödselmedel till jordbruket.

Efter upplösningen i juli månad 1931 av den internationella kvävekonventionen, som bland annat innebar en intresseavvägning mellan de sydamerikanska producenterna av chilesalpeter och de europeiska tillverkarna av syntetiska kväveprodukter, inträdde som ovan nämnts ett förvirrat tillstånd på världsmarknaden i fråga om kvävegödselmedel. En mängd producenter i skilda delar av världen började planlöst undersälja varandra med den påföljd, att hastiga och våldsamma fall i prisnoteringarna följde slag i slag på alla oskyddade marknader. Sverige fick omedelbart stark känning av denna kris. Under hela sommaren föll sålunda noteringen å ammoniumsulfat, som i maj 1931 offererades från utlandet till c:a 160 sh. per ton cif svensk hamn, ända ned till ett bottenläge av 82 sh. per ton cif (i september 1931).

Sedan emellertid såväl den engelska pundvalutan som den svenska kronvalutan i slutet av september 1931 lämnat guldpariteten, inträdde så tillvida en förändring i läget, att de utländska noteringarna började lämnas i dollar i stället för i shilling, samtidigt som en tillfällig prisförhöjning ägde rum. Från och med medio av december 1931 gingo emellertid noteringarna ånyo tillbaka med fortsatt starkt vikande tendens. Mot offerter å 21 å 22 dollar per ton i oktober (medio december 1931) svara i januari 1932 utbud på ända ned till c:a 18 dollar per ton.

Genom kronvalutans fall hade man kunnat förvänta en minskad känning av konkurrensen från utlandet, men förenämnda prisutveckling neutraliserade till större delen effekten av det svenska valutafallet.

De dumpingofferter å utländskt ammoniumsulfat, som avgåvos till Sverige under februari/april 1932, fortsatte sedan ända in i maj och juni. Sålunda förelågo i juni månad utländska offerter å \$ 16:— per ton cif, motsvarande efter dåvarande kurs kr. 8:51 pr 100 kg.

Sedan det blivit bekant, att förhandlingar angående återupplivande av den internationella kvävekartellen pågingo, blevo priserna något fastare och noterades som följer:

Den 20 juli	1932	\$ 17:50	pr ton	cif å	5:52	Kr.	9:66	pr 100 kg
» 8 aug.	»	\$ 19:—	»	»	» 5:61	»	10:66	» » »
» 27 »	»	\$ 19:50	»	»	» 5:63	»	10:98	» » »
» 7 sept.	»	\$ 20:50	»	»	» 5:61	»	11:50	» » »

I medio av oktober blevo emellertid priserna åter vikande och var noteringen exempelvis

den 19 okt. 1932 \$ 19: 50 pr ton cif à 5: 65 Kr. 11: 02 pr 100 kg.

Att förenämnda noteringar kunna anses såsom dumpingofferter framgår därav, att konsumentpriset för ammoniumsulfat t. ex. i Tyskland i november 1932 var

71 Pfg pr kg kväve eller	Mk. 14: 63 pr 100 kg
vartill kommer för säck och säckningskostn. » —: 70 » » »	
eller tillsammans	Mk. 15: 33 » » »
motsvarande efter en kurs av 137: 50	Kr. 21: 08 pr 100 kg.

För leverans februari/mars 1933 är priset i Tyskland

76 Pfg pr kg kväve eller	Mk. 15: 66 pr 100 kg
vartill kommer för säck och säckningskostn. » —: 70 » » »	
eller tillsammans	Mk. 16: 36 pr 100 kg
motsvarande efter en kurs av 130: 75	Kr. 21: 39 » ¹ / ₂ » »

eller omkring dubbelt så mycket som priset vid notering cif svenska hamnar.

I Polen var (november 1932) konsumentpriset pr 100 kg

i lös vikt	Zloty 30: —
vartill kommer papperssäck	» 2: —

Zloty 32: —

eller efter en kurs av 65: — Kr. 20: 80 pr 100 kg.

För leverans februari/mars 1933 är priset . Zloty 32: —

vartill kommer papperssäck » 2: —

Zloty 34: —

eller Kr. 22: 10 pr 100 kg.

Även här således omkring dubbla priset mot vid försäljning cif svensk hamn.

För närvarande offereras utländsk ammoniumsulfat för leverans januari/mars 1933 till dollar 20: — per ton cif svensk hamn, vilket efter dagens kurs motsvarar kr. 10: 96 pr 100 kg.

Den nya europeiska kvävekonventionen kom visserligen till stånd på hösten 1932, men ett icke ringa antal verk, huvudsakligen i Tyskland, Polen, Holland och Belgien, stå alltjämt utanför kartellen. Den svenska marknaden besväras i hög grad av dumpingofferter från dessa utom kartellen stående verk.

Efter vad jag inhämtat lära stora partier hava försålts till svenska importörer under försommaren 1932 vid det då rådande låga prisläget, enligt uppgift minst 15,000 ton för leverans under vårsäsongen 1933. Svensk vara disponibel för vårsäsongen 1933 beräknas uppgå till c:a 12,500 ton.

Våren 1932 blev konsumtionen av ammoniumsulfat oväntat omfattande och uppgick till mer än dubbelt så stor kvantitet som under vårsäsongen 1931 eller c:a 36,000 ton mot 15,300 ton.

Huru stor konsumtionen instundande vårsäsong kan bliva, lär icke vara

möjligt att beräkna. Därest dumpingofferterna skulle gå ned till samma låga prisnivå som förra vårsäsongen, blir måhända efterfrågan lika stor som då, alldenstund jordbrukarna i så fall sannolikt fortfarande skola anse det med sin fördel förenligt att inköpa större mängder än eljest av denna till följd av dumping i jämförelse med andra kvävegödselmedel onaturligt billiga vara.

Om återigen prisnivån skulle stanna ungefär vid det nuvarande prisläget torde man kunna utgå ifrån, att konsumtionen instundande vårsäsong blir mindre. Det torde då vara tvivel underkastat, om hela den svenska produktionen kan placeras inom landet. Sannolikt måste en del därav exporteras. Exportmöjligheter föreligga emellertid egentligen endast till Spanien och Danmark. Men den svenska varan kan i allt fall endast försälgas till för producenterna förlustbringande priser.

En betydande osäkerhetsfaktor ligger däri, att Chile står utanför den europeiska kartellen, då någon överenskommelse mellan de europeiska tillverkarna av syntetiska kväveprodukter och det stora chilesalpeterbolaget Cosach (Compagnia de Salitre de Chile) icke uppnåtts. Osäkerheten förvärras än mer genom det förhållandet, att de synliga lagren av chilesalpeter i såväl amerikanska som europeiska hamnar för närvarande äro enormt stora och uppskattas till 2.5 å 3 miljoner ton. Dessa lager äro till största delen belånade i engelska och amerikanska banker, och skulle de långivande bankerna nödgas realisera chilesalpeter i större skala, komma priserna på chilesalpeter att pressas ned till en nivå som aldrig förr. Då chilesalpeterpriset i allmänhet är normgivande för alla kvävegödselmedelpriser måste omedelbara följderna bliva, att priset på ammoniumsulfat ävenledes pressas ned.

Under hela sommaren och hösten lära förhandlingar hava pågått såväl mellan den chilenska regeringen och bolaget Cosach som mellan Cosach och dess långivande banker angående en eventuell rekonstruktion av bolaget, men torde dessa förhandlingar enligt meddelanden i världspresen helt nyligen slutat med att Cosach nödgats träda i likvidation. Chilenska staten lär därefter komma att ensam handhava de chilenska intressena i avseende å produktion och export av chilesalpeter.

På grund av ovan skildrade förhållanden måste den svenska kväveindustriens situation vid årsskiftet 1932/33 betecknas såsom ytterst osäker. Visserligen är tillsvdare en europeisk kartell i verksamhet för att stabilisera marknaden, och noteringarna på ammoniumsulfat äro för närvarande något högre än vid motsvarande tidpunkt förra året. Men det föreligger alltjämt så många osäkerhetsmoment i olika avseenden, att inför den stundande vårsäsongen ett uppreparande av föregående års katastrofala prisfall när som helst kan inträffa. Särskilt må erinras, att förutnämnda 15,000 ton, som förra året vid den lägsta prisnivån försåldes till svenska importörer för leverans våren 1933, kunna oberoende av dagsnoteringarna när som helst utbjudas till onormalt låga priser. Den svenska årsproduktionen, som faller på tiden maj 1932—maj 1933, c:a 12,500 ton, har hittills förblivit osåld. Huruvida och till vilka priser den svenska produktionen under vårens lopp kan bliva placerad, är därför tillsvdare en fullständig öppen fråga.

Skulle valutaläget förändras så, att den svenska kronan steger i förhållande till guldvalutorna, betydde detta i nu förevarande fall en ytterligare pristryckning, då den föregående år i utländsk valuta kontrakterade importvaran skulle kunna hemtagas till ännu fördelaktigare inköpspris.

Sett på längre sikt måste man även taga hänsyn till den ovisshet, som råder rörande den ännu existerande europeiska kartellens förmåga att fortbestå. Den lär under vissa förutsättningar kunna uppsägas att träda ur kraft den 1 juli 1933. Skulle den icke få längre giltighet synes ett nytt förödande priskrig de kväveproducerande länderna emellan icke kunna undvikas. Att den svenska kväveindustrien utan ett lämpligt avpassat marknadsskydd skulle kunna fortsätta sin produktion i ett sådant läge, synes föga troligt.

Från jordbrukets synpunkt skulle det måhända förefalla betänkligt att lantmännen genom tull finge vidkännas en viss prisfördyring beträffande en sådan nödvändighetsvara som ammoniumsulfat. En sådan betänklighet vore otvivelsaktigt berättigad, om priset å detta gödselmedel nu vore normalt, men med hänsyn till det onaturligt låga pris, som dumpingen för närvarande framkallat, måste en måttlig prisstegring anses mycket rimlig. Det torde ej vara i längden förenligt med jordbrukarnas intresse, att en av dumping framkallad, tillfällig prisledd äventyrade den inhemska produktionens bestånd, varigenom för framtiden bortföle den naturliga prisregulator, som befintligheten av en tillverkning av denna vara inom landet utgör. Mot oskäligen prisstegring har jordbruket vidare en stark allmän garanti i den förutnämnda prisrelationen mellan ammoniumsulfat och chilesalpeter resp. kalksalpeter.

Vidare har såsom ett vägande motiv för en avvisande eller avvaktande hållning gentemot min i återopade motion gjorda hemställan om tull å ammoniumsulfat anförts, att det principiella spørsmålet, huru utländsk dumping å den svenska marknaden borde mötas, vore av statsmakterna olöst och att riksdagen icke borde på förslag av enskilda motionärer fatta beslut om en åtgärd sådan som den föreslagna, detta så mycket mindre, som sagda skyddsfråga hörde till dem, vilka icke borde avgöras förrän den åt 1928 års tullkommitté anförtrödda utredningen föreläge.

Beträffande denna fråga, som torde vara av speciell närings- och handelspolitisk natur, torde kunna framhållas, att 1928 års tullkommittés utredningsarbete genom Kungl. Maj:ts beslut på obestämd tid nedlagts. Riksdagen torde alltså för närvarande sakna anledning att avvakta denna utredning. I övrigt torde det väl vara fullt riktigt, att man under mera normala tider borde tänka sig en lagstiftning mot dumpingföreteelser företrädesvis såsom ett resultat av riksdagens efter regeringsinitiativ fattade beslut. Emellertid innehåller den nuvarande situationen så extraordinära moment att ett alltför strängt fasthållande vid en eljest rimlig formell ordning icke synes tillrådligt. Det vore enligt min mening av synnerlig betydelse att ett försök gjordes till mötande av utländsk dumping genom åtgärder inom den nuvarande tullagstiftningens ram. Nu föreliggande fall anser jag erbjuda särskild utsikt till ernående av en väl behöflig erfarenhet på området, icke minst därför att konsekvenserna av en ny tull torde ligga rätt så klara.

Det skärpta läget på arbetsmarknaden utgör ytterligare ett tungt vägande skäl för att bereda den inhemska produktionen behövtligt stöd i konkurrensen med utlandet, i synnerhet som flertalet av de vid denna tillverkning sysselsatta arbetarna förefinnas inom den del av landet (Västernorrlands län), där arbetslösheten för närvarande är synnerligen allvarlig och numerärt räknat större än i något annat län.

Beträffande den tullsats, som lämpligen bör åsättas ammoniumsulfat, anser jag fortfarande, att man bör välja samma tull, som ursprungligen gällde för kalkkväve, nämligen 5 kronor för 100 kg.

På grund av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av tulltaxenummer 203 i gällande tulltaxa, att ammoniumsulfat åsättes en tull av 5 kronor för 100 kg.

Stockholm den 21 januari 1933.

Axel Nylander.
